

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ»

Беньковська Н. Б.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки
Інститут Військово-Морських Сил*

Національного університету «Одеська морська академія»

вул. Дідріхсона, 8, Одеса, Україна

orcid.org/0000-0001-5857-6991

gleyzern@ukr.net

Ключові слова: професійна освіта, професійні якості, компетентнісний підхід, компетенції військовослужбовця, загальні концепції компетентності.

У системі сучасної освіти та підготовки майбутніх військовослужбовців дедалі більш актуальним є застосування компетентнісного підходу. Цей підхід викликає необхідність переглянути цілі, завдання та результати професійного навчання, розроблення нових концептуально-методологічних основ професійної освіти, створення нових моделей підготовки майбутніх військовослужбовців, доопрацювання існуючих освітніх стандартів з урахуванням сучасних вимог.

У статті визначено сутність поняття «професійна компетентність військовослужбовця Збройних Сил України» як складне системне утворення, основними структурними компонентами якого є мотиваційний, когнітивний, етично-професійний та індивідуально-психологічний компоненти, які дають змогу фахівцю успішно здійснювати професійну діяльність.

Розглянуто основні структурні компоненти професійної компетентності військовослужбовця Збройних Сил України. Доведено, що професійна компетентність військовослужбовців Збройних Сил України формується на основі теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює його готовність до здійснення професійних обов'язків та забезпечення високого рівня його самореалізації та конкурентоспроможності.

Проаналізовано основні етапи формування професійної компетентності майбутнього військовослужбовця Збройних Сил України. Визначено основні компетенції військовослужбовця, які становлять професійну компетентність військовослужбовця Збройних Сил України. Розглянуто основні чинники, які впливають на розвиток професійної компетентності військовослужбовця Збройних Сил України.

Запропоновано шляхи підвищення рівня професійної компетентності військовослужбовця Збройних Сил України.

Обґрунтовано, що підвищення рівня професійної компетентності військовослужбовців впливає на загальний стан бойової готовності підрозділу, потенціал виконання завдань і, таким чином, на забезпечення конкурентоспроможності Збройних Сил України.

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE CONCEPT “PROFESSIONAL COMPETENCE OF SERVICEMEN OF ARMED FORCES OF UKRAINE”

Benkovska N. B.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Language Training
Institute of Naval Forces
of National University “Odessa Maritime Academy”
Didriksona str., 8, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5857-6991
gleyzern@ukr.net*

Key words: *professional education, professional qualities, competence approach, competencies of a serviceman, general concepts of competence.*

In the system of modern education and training of future servicemen, the application of the competence approach is becoming more and more important. This approach makes it necessary to review the goals, objectives and results of vocational training, develop new conceptual and methodological foundations of vocational education, create new models of training future servicemen, refine existing educational standards to meet modern requirements.

The article defines the essence of the concept of “professional competence of servicemen of the Armed Forces of Ukraine” as a complex system of education, the main structural components of which are: motivational, cognitive, ethical-professional and individual-psychological components that allow specialists to successfully carry out professional activities.

The main structural components of the professional competence of a serviceman of the Armed Forces of Ukraine have been analyzed.

The article also analyzes the main stages of formation of professional competence of the future serviceman of the Armed Forces of Ukraine. The main competencies of a serviceman, which constitute the professional competence of a serviceman of the Armed Forces of Ukraine, have been determined. The main factors influencing the development of professional competence of a serviceman of the Armed Forces of Ukraine have been analyzed.

This study suggests ways to increase the level of professional competence of servicemen of the Armed Forces of Ukraine.

It is substantiated that increasing the level of professional competence of servicemen affects the general state of combat readiness of the unit, the potential to perform tasks and thus ensure the competitiveness of the Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми. Розвиток військової освіти, європейський вибір України, спрямованість і перехід на цінності та стандарти НАТО зумовлюють перебудову вітчизняної системи професійної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО. Для пришвидшення переходу та підготовки майбутніх військовослужбовців було прийнято низку документів, де зазначається необхідність реформування та зміни підготовки особового складу.

Сучасний етап розвитку Збройних Сил України, модернізація військової техніки та тактики ведення бою вимагають удосконалення змісту і технологій військової освіти та підготовки майбутніх військовослужбовців Збройних Сил Укра-

їни. Навчальні центри мають відігравати важливу роль у всебічному розвитку майбутніх військовослужбовців, формуванні загальнолюдських цінностей, досвіду, забезпечувати готовність і здатність військовослужбовців адаптуватися до стрімких змін бойової обстановки під час бойових дій, уміння мислити самостійно, критично, творчо, генерувати нові ідеї.

Професія «військовослужбовець» дуже особлива і складна, від результатів її діяльності залежать майбутнє країни, спокій громадян та захист. Сучасне суспільство висуває нові вимоги до військовослужбовців. Нині військовослужбовці повинні бути не лише загартованими фізично, а й мати розвинений інтелект та набір професійних компетенцій для якісного і швидкого вико-

нання завдань, які поставлені військовослужбовцю чи підрозділу.

У Стратегії Збройних Сил України – 2035 вказується на необхідність упровадження нових принципів та підходів у систему військової освіти з метою зміни ментальності військового мислення з шаблонного на креативну ініціативу, підготовки нового покоління висококваліфікованих військовослужбовців із розвинутими лідерськими якостями. Досягнення цієї мети можливе за умови формування у майбутніх військовослужбовців професійної компетентності.

Отже, військовослужбовці Збройних Сил України повинні володіти спеціальними знаннями, вміннями, навичками і професійно важливими якостями, які становлять зміст професійної компетентності.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання професійної компетентності військовослужбовців та окремих її аспектів привертало увагу багатьох дослідників, серед яких – О. Барабанщиков, В. Бачевський, А. Борисовський, К. Вербицький, В. Герасимчук, Д. Іщенко, Т. Олійник, П. Онищук, Г. П'янкоський. Складники професійної компетентності військового фахівця розглядалися у дослідженнях А. Аронова (морально-політичний), М. Бастрікова (керівний), А. Галімова (виховний), М. Зубалія (фізичний), Л. Чернишова (військово-прикладний). Також вивчалися розвиток професійних умінь щодо проходження військової служби у незвичайних умовах діяльності (В. Балашов, С. Капітанець, В. Невмержицький, І. Радванський); вплив нових технологій навчання на процес формування професійної компетентності курсантів (А. Комаров, Е. Сарафанюк).

Мета статті – визначити сутність поняття «професійна компетентність військовослужбовця Збройних Сил України».

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників підкреслює, що компетентнісний підхід виник унаслідок дії низки об'єктивних чинників, пов'язаних із процесами глобалізації, інтеграції, що охопили суспільство, швидкими змінами соціально-економічних умов життя, оновлення знань та зростання обсягів інформації, виникнення автоматизованих та комунікативних технологій управління, що у сукупності призводять до зростання вимог до рівня та якості підготовки фахівців. Одним зі шляхів оновлення змісту підготовки майбутніх військовослужбовців, їхньої освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією Збройних Сил України до стандартів НАТО є орієнтація навчальних програм на набуття ключових компетентностей військовослужбовцями та на створення ефективних механізмів їх запровадження.

Сьогодні система освіти і підготовки майбутніх військовослужбовців Збройних Сил України стоїть перед важливим викликом і майбутніми можливостями глобалізації та прискореного технологічного розвитку та переходу на стандарти НАТО та їх запровадження. Розвиток професійних компетенцій військовослужбовців дасть змогу прискорити цей процес переходу на нові стандарти.

Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні, або ключові, вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові уявлення, опори, або опорні знання. Компетентності, на думку експертів Ради Європи, передбачають:

- спроможність особистості сприймати й відповідати на індивідуальні та соціальні потреби;
- комплекс відношень, цінностей, знань і навичок.

Таке визначення поняття компетентностей певним чином збігається з положеннями, що висловлюють українські вчені. Науковці (В. Байденко, О. Волобуєва, І. Зимня, Г. Несен, Н. Ничкало, О. Овчарук, Г. Попова, Л. Сохань, Ю. Татур, І. Єрмакова) визначають його як виражену здатність фахівця застосовувати знання, вміння і навички та проявляти певні соціально-особистісні якості в процесі професійної діяльності. Н. Авдєєва розглядає, компетентності як своєрідні індикатори, що характеризують готовність особистості до життя у суспільстві [1]. Українські вчені (В. Свистун, В. Ягупов) розглядають це поняття як складне інтегральне інтелектуальне, професійне і особистісне утворення, яке формується у процесі його професійної підготовки у закладі вищої освіти, проявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від видів його теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних і індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності [8]. У «Національній рамці кваліфікацій вищої освіти», що розроблена Міністерством освіти і науки України, компетенції визначаються як знання та вміння, що характеризують здатність здобувача вищої освіти виконувати, розуміти, відображати та пізнавати те, що вимагається освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця [4].

Однак представники європейських наукових кіл насамперед виходять з особистісних і соціальних потреб, задоволенню яких мають сприяти компетентності. Запропоноване в європейському проєкті TUNING «...поняття компетенції включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати й розуміти), знання як

діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з іншими у соціальному контексті)» [9].

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)), поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок і відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, що підлягають досягненню певних стандартів у галузі професії або виду діяльності. Для того щоб полегшити процес оцінювання компетентностей, Департамент пропонує виділити із цього поняття такі індикатори, як набуті знання, уміння, навички та навчальні досягнення [7].

Ще однією розробкою загальноєвропейського рівня є результати робочих засідань представників країн Євросоюзу з визначення нових базових компетентностей (Лісабон, 2001 р.). Так, за результатами звіту, представленого на Європейській раді в Стокгольмі, робоча група експертів запропонувала, що ключові компетентності для навчання впродовж життя мають містити такі вісім основних галузей ключових компетентностей у навчанні:

- (фундаментальні) навички рахування та письма;
- базові компетентності в галузях математики, природничих наук та технологій;
- іноземні мови;
- навички використання технологій;
- уміння навчатися;
- соціальні навички;
- підприємницькі навички;
- загальна культура [7].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) детально розглядає та спрямовує сьогодні свою діяльність на проблему впровадження ключових компетентностей у зміст освіти. Починаючи з 80-х років ОЕСР розпочала використовувати зібрані дані про освіту в різних країнах із позицій їх результативності та ефективності, що дало можливість визначити систему освітніх індикаторів. Саме країни – члени ОЕСР відзначили, що починаючи з 90-х років бракує досліджень щодо теоретичних і концептуальних засад знань, навичок і компетентностей військовослужбовців та їх співвідношень між собою. У визначенні поняття компетентності і сьогодні немає однозначності.

На думку експертів ОЕСР, створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом усього життя сприятиме:

- продуктивності та конкурентоздатності на ринку праці;
- скороченню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили;
- розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції.

З огляду на перспективу, набуття особистістю необхідних життєвих (ключових) компетентностей важливе для особистості, оскільки вони сприятимуть:

- участі у формуванні демократичних засад суспільства;
- соціальному взаєморозумінню та справедливості;
- дотриманню прав людини.

Експерти програми DeSeCo визначають поняття компетентності (competency) як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на комбінації (поєднанні) взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь – усього того, що можна мобілізувати для активної дії [7].

Отже, поняття ключових компетентностей (key competencies) (ОЕСР) застосовується для визначення компетентностей, що дають можливість особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах і які роблять внесок у розвиток якості суспільства та особистого успіху, що може бути застосовано до багатьох життєвих сфер. Ключові компетентності становлять основний набір найзагальніших понять, які мають бути деталізовані в комплексі знань, умінь, навичок, цінностей та відносин за навчальними галузями та життєвими сферами особистості.

Проаналізувавши процес відбору ключових компетентностей у європейських країнах, проведено узагальнену класифікацію головних переліків ключових компетентностей, які розподілилися за трьома основними блоками (ключовими групами компетентностей): соціальні, мотиваційні та функціональні компетентності.

Питання компетентнісної освіти є актуальним не лише для європейських науковців. Так, фахівці США у структурі компетентнісної освіти визначають три основні компоненти: формування знань, умінь і цінностей особистості. Щодо компетентності набувають значного поширення ідеї Е. Шорта. Унаслідок ґрунтовних досліджень учений пропонує тлумачення змісту понять «компетентність», «компетентний», «компетенція», «компетенції» і на цій основі обґрунтовує чотири загальні концепції компетентності. Попри те, що кожна з них є авторською і претендує на дискусію, усе ж нам видається за доцільне їх проаналізувати.

Так, згідно з першою концепцією (компетентність тлумачиться як поведінка чи дія), розуміння компетентності неподільне з набуттям спеціалістом певного обсягу вмінь і навичок, що є визначальними для певної діяльності, якій притаманна творчість.

У другій концепції компетентність розглядається на тлі оволодіння фахівцем знаннями, вміннями та навичками. За цим визначається його право в кожній вибраній професійній дії робити свідомий вибір, удосконалити свою діяльність. Сутність концепції учений убачає в тому, що кожен фахівець користується досить різноманітними знаннями та навичками в контексті певної діяльності й способів її здійснення, а також дотримання цілісності її процесу.

За третьою концепцією компетентність автор тлумачить так: це «ступінь (рівень) сформованих здібностей, що на офіційному рівні ухвалено як достатні». За таким тлумаченням компетентність оцінюють відповідно до ухвалених державних стандартів чи критеріїв якості. Отже, вона (компетентність) повинна не лише відповідати певному рівню, визнаному офіційно, а й особливостям галузі професійної діяльності. Можемо проектувати такий погляд на проблему професійної компетентності, яка вирізняється чітко окресленими особливостями й сферою реалізації.

Щодо четвертої концепції, то компетентність учений убачає у властивості чи способі буття людини. Таким чином, мета цієї концепції полягає у визначенні характерних рис компетентності загалом. В основу авторського бачення покладається визначення природи певної особистісної властивості, а також її бажаність для людини. На основі отриманих даних про фахівця його особистість можна охарактеризувати як компетентну чи некомпетентну.

Чималий здобуток належить і дослідженням німецьких учених. Вони вважають, що компетентність є результатом впливу у певній сфері пізнання чи діяльності. Відповідно налагоджується «зв'язок між змістом та операціями чи видами діяльності, подібними до цього змісту» [5]. Дослідниками запропоновано низку моделей компетентності, у яких описано завдання, мету, структуру та очікувані результати відносно спеціальних навчальних дисциплін. Якщо врахувати тактику і стратегію Болонського процесу, то цілком логічними виглядають підходи європейських експертів до внутрішньої структури компетентності. Це знання, пізнавальні та практичні навички, відношення, емоції, цінності й дотримання етики, особистісна мотивація [5].

Аналізуючи наукові підходи, Дж. Равен виділяє 39 складників компетентності, оперуючи для їх визначення такими поняттями, як «готовність»,

«здатність», «тенденція», «схильність». Зокрема, до цього переліку входять: тенденція контролювати свою діяльність; готовність і здатність самостійно навчатися; упевненість у собі; критичне мислення; готовність вирішувати складні питання; готовність використовувати інновації для досягнення мети; наполегливість; персональна відповідальність; здатність слухати інших і брати до уваги почуте; здатність вирішувати конфлікти тощо.

Дослідник Р. Квасніца вважає, що структура компетентності складається з двох комплексів-підструктур: комплекс практично-моральних знань, досвіду та вмінь і комплекс технологічно-аналітичних умінь та навичок. Відповідно, до першого комплексу включено здебільшого аксіологічні знання, досвід та вміння, що є необхідними для розуміння картини світу, оточення, себе. Унаслідок цього забезпечується міжособистісне порозуміння, налагоджуються діалог та взаємодія. Перший комплекс підлягає диференціюванню на комунікативні, інтерпретаційні та моральні компетентності. Щодо другого комплексу, то він охоплює вміння аналізувати, порівнювати, транслювати, трансформувати, досягаючи очікуваної мети та цілей. Другий комплекс вирізняється такими групами компетентностей: постуляційні, методичні й реалізаційні [7].

Провівши аналіз становлення поняття «компетентність», важливо відзначити, що в документах ЮНЕСКО окреслюється коло компетенцій, які повинні розглядатися усіма як бажаний результат освіти. У доповіді Міжнародної комісії з освіти «Освіта: прихований скарб» Ж. Делор, сформулювавши «чотири стовпи», на яких ґрунтується освіта: навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися разом, навчитися жити, визначив, по суті, основні глобальні компетентності.

Представивши різні підходи до визначення поняття ключових компетентностей, що склалися завдяки зусиллям міжнародних освітніх інституцій, а також оглянувши українські нормативні документи, програми та стандарти, слід зазначити, що сьогодні немає однозначного визначення поняття ключових компетентностей. Дискусія, що відбувається впродовж останніх десяти років, дала можливість багатьом країнам зробити власні узагальнення та визначення, однак основна роль у розробленні визначень ключових компетентностей належить міжнародним організаціям, що зробили спробу узагальнити напрацювання педагогів із різних країн.

Оскільки сьогодні в Україні наукова та освітня спільнота висловлює готовність до сприйняття таких ініціатив, а набуття громадянських цінностей є метою освіти, пропозиції щодо впровадження позитивного досвіду зарубіжних фахівців

можуть стати значним внеском у реформування освіти в Україні і, що особливо важливо, сприятимуть інтеграції країни в багатокультурне європейське та світове співтовариство. Очевидним є те, що в Україні назріла необхідність розпочати впровадження у зміст військової освіти системи ключових компетентностей, як це відбувається на міжнародному рівні, для поліпшення якості військової освіти.

Державна політика у галузі змісту освіти спрямована не лише на отримання військовослужбовцями знань, умінь, навичок, а й на формування на їх основі ключових компетенцій, які сприятимуть розвитку вмінь підлеглого особового складу завдяки власному прикладу, через спілкування знаходити спільну мову з підлеглими й бути корисним колективу, громаді, суспільству та ЗС України.

При цьому розвиток змісту військової освіти відбувається за напрямками стандартизації, гуманізації, осучаснення, адаптації до нових умов та стандартів НАТО. Водночас варто враховувати і те, що процеси реформування торкаються як усіх галузей освіти у цілому, так і кожної з них окремо. Це, зокрема, проявляється у перенесенні акценту в навчальному процесі з передачі знань, навичок і вмінь професійної діяльності на формування творчої особистості професіонала, здатного самостійно здобувати і переробляти необхідну інформацію, творчо ставитися до своєї діяльності, ефективно розвивати як фахові навички і вміння, так і особистісні системно організовані інтелектуальні, комунікативні, рефлексивні, моральні якості.

Ураховуючи сучасний стан у цій сфері, слід наголосити, що насамперед потребують більш чіткого визначення базові поняття «компетенція» та «компетентність». Виділяються два варіанти тлумачення співвідношення цих понять: вони або ототожнюються, вживаються як синоніми, або диференціюються. Так, дослідницею І. Івановою наведено, з посиланням на вітчизняні та зарубіжні наукові джерела, низку визначень термінів «компетенція» і «компетентність» та, зокрема, визначень, що характеризують різницю між цими термінами:

- компетенція (від лат. *competency*) – поняття, що визначає сферу професійної діяльності, у якій людина компетентна, – опис робочих завдань чи очікуваних результатів;

- компетентність (від лат. *competence*) – поняття, яке висвітлює аспекти поведінки людини, пов'язані з виконанням роботи, і визначає основну характеристику особистості, котра досягла або здатна домогтися високих результатів у діяльності. Певну увагу автор приділяє питанням професійної компетенції, типів, рівнів компетенції.

Поняття «компетентність» найчастіше розглядається у межах тієї або іншої професійної діяль-

ності. Коли говорять про професіонала, то мають на увазі працівника, який виконує свої посадові обов'язки на високому рівні, якісно, ефективно, компетентно. Згідно з визначенням словника психолого-педагогічних термінів і понять, професійна компетентність – досконале володіння інструментарієм і продуктивними технологіями реалізації функціональних обов'язків, що визначається рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до неперервної самоосвіти і самовдосконалення, творчим та відповідальним ставленням до праці.

Я. Зорій під військово-професійною компетентністю розуміє інтегративну якість офіцерів, яка являє собою сукупність професійно значущих якостей, здатність і готовність ефективно вирішувати професійні проблеми й завдання, що виникають у реальних ситуаціях військової діяльності, з використанням знань, навичок, умінь, професійного та життєвого досвіду, цінностей і культури [3].

В. Георгієв під військовим професіоналізмом розуміє не технічне відтворення отриманих у закладі вищої освіти знань і умінь за різних практичних обставин, а ініціативність, творчий підхід до вирішення професійних завдань, здатність до постійної самоосвіти, особистісного та професійного самовдосконалення. Таким чином, ефективність майбутньої професійної діяльності випускника військового закладу освіти залежить від рівня сформованості професійної компетентності – готовності до виконання обов'язків за призначенням, заснованої на знаннях і вміннях, які придбані в процесі навчання та спрямовані на успішне включення в професійну діяльність [2].

О. Марченко військово-професійну компетентність військового фахівця характеризує як сукупність соціально-особистісних, загальнонаукових, військово-технічних, військово-спеціальних, загальновійськових компетенцій, які він пропонує об'єднати в такі блоки: мотиваційно-ціннісний, соціально-комунікативний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-розвивальний [6].

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Отже, виходячи з аналізу досліджуваного поняття, професійну компетентність військовослужбовців можна визначити як складне системне утворення, основними структурними компонентами якого є мотиваційний, когнітивний, етично-професійний та індивідуально-психологічний компоненти, котрі дають фахівцю змогу успішно здійснювати професійну діяльність. Ініціативність, творчий підхід до вирішення професійних завдань, здатність до постійної самоосвіти, особистісного та професійного

самовдосконалення, широкий набір професійних знань, умінь та навичок, які можна використовувати в різних ситуаціях. Професійна компетентність військовослужбовців обов'язково повинна містити особистісний та соціальний компоненти, що визначається активністю особистості до спільної діяльності в команді та реалізації поставленої мети. Професійна компетентність фахівця формується на основі теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює його готовність до здійснення професійних обов'язків та забезпечення високого рівня його самореалізації та конкурентоспроможності. Звичайно, що встановити перелік єдиних компетенцій ідеального військовослужбовця неможливо, оскільки вони різнитимуться відповідно до посад, умов праці та

особливостей робочого місця. Структура та зміст професійної компетентності багато в чому визначаються специфікою діяльності і відповідністю завдань, які ставляться перед підрозділом. Таким чином, формування професійної компетентності майбутнього військовослужбовця відрізнятиметься залежно від характеристик його військової спеціальності або посади.

Підвищення рівня професійної компетентності військовослужбовців впливає на загальний стан бойової готовності підрозділу, потенціал виконання завдань і, таким чином, на забезпечення конкурентоспроможності Збройних Сил України, тому перспективу подальших досліджень убачаємо у створенні програм, тренінгів щодо професійної фахової підготовки майбутніх військовослужбовців Збройних Сил України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдєєва Н. Ключові компетентності – нова парадигма результату навчання. *Педагогіка*. 2003. № 5. С. 34–39.
2. Георгієв В. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів високомобільних десантних військ у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2015. 258 с.
3. Зорій Я. Компетентнісний підхід до практичної підготовки громадян за програмою офіцерів запасу в закладах вищої освіти. *Ukrainian professional education*. 2018. Вип. 3. С. 65–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/upo_2018_3_11
4. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти / за заг. ред Я. Я. Балуєша. Київ, 2008. 77 с.
5. Лисенко Н. Вища освіта України – погляд у світовий простір. *Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. Педагогіка. 2006. Вип. 12. С. 3–11.
6. Марченко О. Формування професійної компетентності майбутніх військових фахівців у навчально-виховному середовищі ВВНЗ. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2011. Вип. 28. С. 101–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ttmniv_2011_28_15
7. Овчарук О. Ключові компетентності: європейське бачення. *Управління освітою*. 2003. № 15–16. С. 6–9.
8. Ягупов В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т. 71. С. 3–8.
9. Tuning Educational Structures in Europe. URL: <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm;-tuning.unideusto.org/tuningeu>

REFERENCES

1. Avdieieva, N. (2003) *Kliuchovi kompetentnosti – nova paradyhma rezultatu navchannia* [Key competencies – a new paradigm of learning outcomes]. *Pedahohika: nauch.-teor. zhurnal*. Vol. 5. P. 34–39 (in Ukrainian).
2. Heorhiiev, V. (2005) *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv vysokomobilnykh desantnykh viisk u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Formation of professional competence of future officers of highly mobile airborne troops in the process of professional training] : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Khmelnytskyi. 258 p. (in Ukrainian).
3. Zorii, Ya. (2018) *Kompetentnisnyi pidkhid do praktychnoi pidhotovky hromadian za prohramoiu ofitseriv zapasu v zakladakh vyshchoi osvity* [Competence approach to practical training of citizens according to the program of reserve officers in higher education institutions]. Vol. 3. P. 65–70 (in Ukrainian).
4. *Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozroblennia skladovykh systemy haluzevykh standartiv vyshchoi osvity* [A set of normative documents for the development of components of the system of industry standards of higher education] / za zah. red Ya. Ia. Baliubasha. (2008): *In-t innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity*. Kyiv. 77 p. (in Ukrainian).

5. Lysenko, N. (2006) *Vyscha osvita Ukrainy – pohliad u svitovyi prostir* [Higher education in Ukraine – a view of the world]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka [Pedagogika]*. Ivano-Frankivsk. Vol. 12. P. 3–11 (in Ukrainian).
6. Marchenko, O. (2011) *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv u navchalno-vykhovnomu seredovyshchi VVNZ* [Formation of professional competence of future military specialists in the educational environment of higher education institutions]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. Vol. 28. P. 101–110. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ttmniv_2011_28_15 (in Ukrainian).
7. Ovcharuk, O. (2003) *Kliuchovi kompetentnosti: yevropeiske bachennia* [Key competencies: European vision]. *Upravlinnia osvitoiu : nauk.-prakt. zhurnal*. № 15–16. P. 6–9 (in Ukrainian).
8. Yahupov, V. (2007) *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity* [Competence approach to training specialists in the higher education system]. *Naukovi zapysky NaUKMA. – Vol. 71: Pedagogichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota*. P. 3–8 (in Ukrainian).
9. Tuning Educational Structures in Europe. – URL: <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm;-tuning.unideusto.org/tuningeu>